

UNESCO PASAULIO PAVELDO VERTYBĖS „KAUNO MODERNIZMAS: OPTIMIZMO ARCHITEKTŪRA, 1919-1939“ VALDymo PLANO ATNAUJINIMAS

Įžanginis informacinis renginys
2025-05-27

Kas mes?

Ekonomikos ir inovacijų ministerija
Verslo atstovai
Kauno miesto savivaldybė VDA
Kultūrinė žiniasklaida Turizmo atstovai
Lietuvos UNESCO komisija
Paveldosaugininkai ICOMOS Lietuva Muziejai
LSU
Žalgirio arena
Urbanistai

Bendruomenės
VDU Nacionalinis Architektūros Institutas
Kultūros ministerija
Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmai Dariaus ir Girėno stadionas
Aplinkos ministerija
Kauno valstybinis archyvas
Valstybinė kultūros paveldo komisija
Kultūros paveldo departamentas
Bibliotekos
Kultūros paveldo ekspertų asociacija
Seniunijos
Kultūrinės iniciatyvos
Kauno menininkų namai

Kas yra UNESCO valdymo planas?

Valdymo planas – tai strateginis dokumentas, kuriame aiškiai aprašoma, kaip bus saugoma ir naudojama UNESCO Pasaulio paveldo vertybė.

Kodėl tai svarbu?

- Kad aiškiai žinotume, kaip išsaugoti tai, kas svarbiausia.
- Kad subalansuotume paveldo apsaugą ir miesto vystymą.
- Kad visi – gyventojai, savivaldybė, verslas – žinotų savo vaidmenį saugant paveldą.

Ką galima rasti UNESCO valdymo plane?

Valdymo plane būna nurodyta:

- **Ką saugome?** (vertingiausi objektai/teritorijos, jų savybės)
- **Kas atsakingas?** (kokios institucijos rūpinasi paveldu)
- **Kokios grėsmės kyla?** (pvz., neprižiūrimi pastatai, per dideli turistų srautai)
- **Kaip sprendžiamos problemos?** (numatyti veiksmai, taisyklės, programos)
- **Kaip stebėsime progresą?** (aiškūs rodikliai ir stebėjimo būdai)

Nuotrauka: Martynas Plepys, 2020

Kaip UNESCO valdymo planas paveiks Kauną?

Gera parengtas valdymo planas leis Kaunui:

- išsaugoti išskirtinį architektūros ir kultūros paveldą;
- pagerinti miesto gyventojų gyvenimo kokybę;
- pritraukti daugiau kultūrinio turizmo ir investicijų;
- Aiškiai informuoti gyventojus ir verslą apie planus ir taisykles.

Nuotrauka: Martynas Plepys, 2022

UNESCO valdymo planas **nėra** teritorijų planavimo dokumentas, jis tiesiogiai nenustato, kur ir ką galima statyti ar remontuoti.

Jo paskirtis – susitarti, kaip saugosime ir prižiūrėsime UNESCO pripažintą vertingą teritoriją, kokie bus mūsų tikslai ir kaip kartu veikdami išlaikysime pusiausvyrą tarp paveldo apsaugos ir miesto vystymo. Konkrečius teritorinius sprendimus (pvz., statybų galimybes ar apribojimus) numato kiti dokumentai – bendrieji ir specialieji teritorijų planai ir pan.

**UNESCO valdymo plane numatome aiškias
taisykles ir susitarimus, kaip išsaugoti vertingiausias
miesto savybes ir pastatus.**

Pavyzdžiui:

Pastatų priežiūra

Užtikrinsime, kad istorinių pastatų remontas/ restauravimas būtų atliktas tinkamai, naudojant tinkamas medžiagas ir išlaikant autentišką išvaizdą (pvz., restauruojant Kauno centrinį paštą ar Karininkų ramovę).

Aiškios naudojimo taisyklės

Numatom, kaip ir kokias veiklas galima vykdyti miesto centre – kad paveldo objektai būtų prieinami visuomenei, tačiau nebūtų pažeidžiami ar perkraunami turistų (pvz., reguliuojami renginiai ar ekskursijų grupių dydis svarbiausiuose objektuose).

Viešųjų erdvių kokybė

Saugosime originalią miesto gatvių struktūrą, aikštes ir parkus (pvz., tvarkydami Laisvės alėją ar Ažuolyną, pasirinksime tokį apželdinimą ir dangas, kurios dera prie originalios aplinkos).

Edukacija ir komunikacija

Mokysime miesto gyventojus ir verslą, kaip tinkamai rūpintis paveldo objektais, (pvz., parengdami praktines rekomendacijas, kaip tinkamai tvarkyti medinius modernizmo laikotarpio pastatus).

MASH
studio

Kauno UNESCO teritorijos valdymo plano santrauka

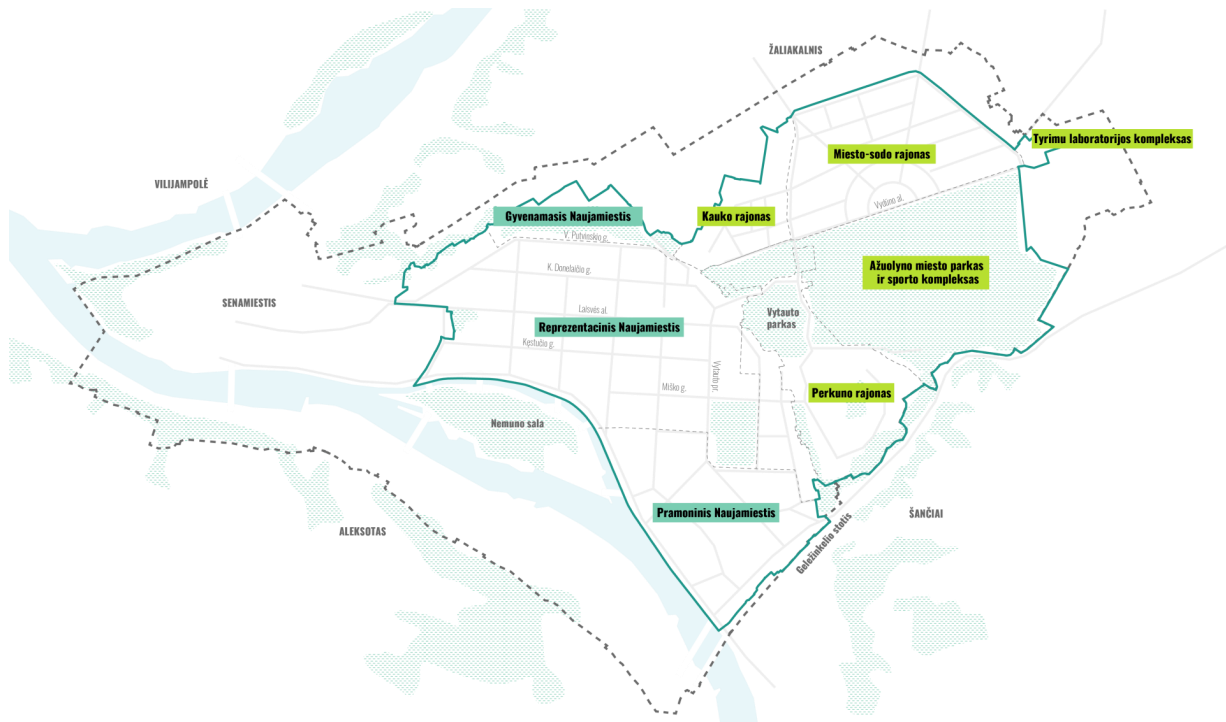
Nominacinės bylos dalis

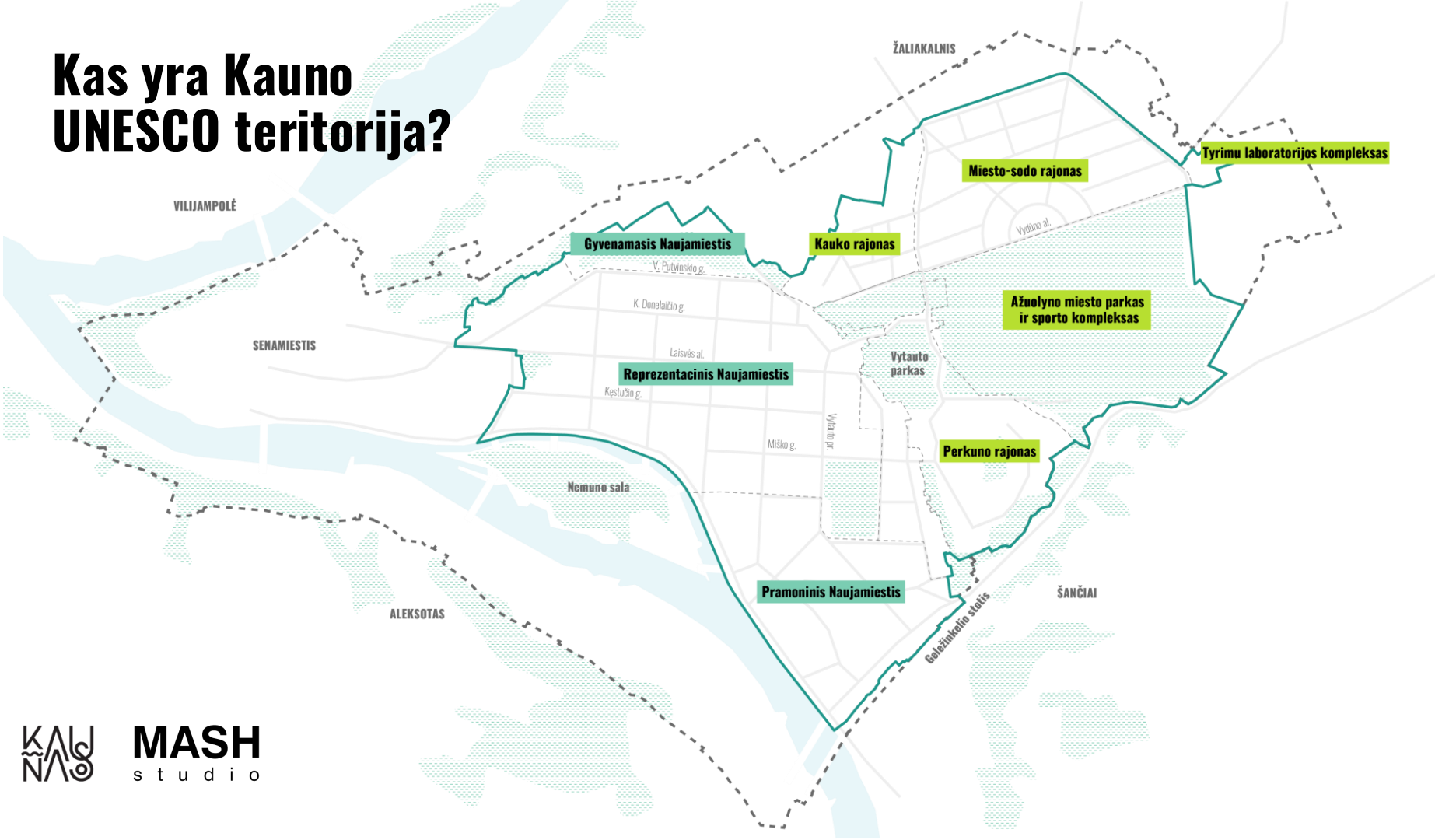
Kas yra Kauno UNESCO teritorija?

Kauno miesto centras - Naujamiestis ir Žaliakalnio dalis – tai vietovės, kurios atspindi išskirtinį tarpukario modernizmo architektūros ir miesto plėtros laikotarpį.

2015 metais Kaunas įtrauktas į UNESCO kūrybinių miestų tinklą, o nuo 2022 metų tapo Europos kultūros sostine.

Kas yra Kauno UNESCO teritorija?

Reprezentacinis Naujamiestis

Tarp 1919 ir 1939 metų susikūręs administracinis ir kultūrinis centras, kuris evoliucionavo iš XIX a. pamatų. Jis pelnytai gali būti laikomas Laikinosios sostinės branduoliu. Čia buvo sprendžiami administraciniai, apgyvendinimo, naujai sukurtos valstybės vietų įamžinimo klausimai. Visa tai vyko ne naujoje teritorijoje, o jau esamame carinės tvirtovės, suplanuotų gatvių tinkle ir nedidelių pastatų aplinkoje.

Gyvenamasis Naujamiestis

Tarpukariu iškilęs aukštosios ir vidurinėsios klasės kvartalas. Centrinį naujamiestį apsupo – V. Putvinskio g. ir K. Būgos gatvėse – nauji gyvenamieji namai, skirti kaimiškų šaknų turintiems naujesiems Kauno gyventojams, kurie sudarė tuometinės valstybės kūrimo elitą.

Pramoninis Naujamiestis

Kvartalas tarp Nemuno ir Kauno geležinkelio stoties. Egzistuojantis industrinis palikimas buvo integruojamas su naujai kuriama maisto, metalo ir kitų pramonės šakų fabrikais. Tai zona, kuri neatsiejama nuo naujai kuriamos valstybės ekonominės galios vystymo. Jau 1937 m. Kaune įsikūrusi pramonė sudarė 40 proc. visos šalies pramoninės jėgos.

Miesto-sodo teritorija

Minties ir Gėlių ratų išskirtinumas – pusiau įgyvendintas šešiakampis gatvių ir takų tinklas bei jame išsidėstę skirtingų istorinių stilių pastatai su eksterjerus puošiančiais tautiniais elementais bei žalumos oazėmis. Tarpukariu čia kilo mažiau pasiturintiems gyventojams skirti bendrabučiai ir savivaldybės nuomojami medinukai, politikų, advokatų ir artistų miesto vilos, 2 ar 3 aukštų namai, suskirstyti į 2–6 kambarių butus.

Kauko rajonas

1920–1940 metais teritorijoje tarp pietinės Ažuolyno parko dalies ir Aukštaičių gatvės susiformavo karininkijos bei inteligentijos gyvenamasis rajonas. Buvusioje tvirtovės esplanados teritorijoje pastatyti 109 namai, įrengti visuomenei svarbūs objektai – Žaliakalnio vandentiekio stotis, Kauko laiptai ir alėja bei Petro Vileišio aikštė. Joje vykdavo oficialūs renginiai ir mišios, susibūrimai, Lietuvos nacionalinės dainų šventės.

Perkūno rajonas

Aukštesnės klasės gyvenamasis rajonas, besiribojantis su Perkūno alėja ir Vaižganto gatvėmis, įskaitant Kauno radijo stotį, Vytauto parką. Šlaitų įrėmintą iškyšulį papuošė modernistinės vilos, iš kurių atsivėrė vaizdinga Naujamiesčio panorama. Šis kvartalas tarpukariu įkūnijo tautos stabilumo ir modernėjimo siekį.

Ažuolyno parkas ir Sporto kompleksas

Didžiausia ažuolų giria Europoje, Parodos kalnas, Adomo Mickevičiaus ir Dainų slėniai bei tarpukariu suformuoti ir iki šiol išlikę sveikatingumo kompleksai. Fizinis lavinimas ir įvairių sporto sričių plėtra buvo aktyviai skatinama nacionaliniu lygmeniu kaip moderniai visuomenei būdingas požymis. Tai liudija ir architektūriškai vertingas paveldas – legendinė Kauno halė, Fizinės kultūros rūmai (Lietuvos sporto universitetas) bei čia pat iškilęs nacionalinis stadionas.

Tyrimų laboratorijos kompleksas

Krašto apsaugos ministerijos Ginklavimo valdybos tyrimų laboratorijos kompleksas – laikomas vienu autentiškiausių tarpukario architektūros ženklų. 12 pastatų kompleksas garsėjo ne tik dėl moderniausios techninės įrangos Baltijos šalyse, bet ir dėl stilingos funkcionalistinės architektūros. Iki šių dienų išlikusi pagrindinė laboratorija, buvusi administracija, telefono stotis ir apsaugos darbuotojo patalpos bei pramonės dirbtuvių patalpos.

Saugomos vertybės vertingi atributai

Atributų grupės	Atributai
Kraštovaizdžio elementai: Geomorfologinė sankloda ir kraštovaizdis.	Upės slėnio apatinės ir viršutinės terasos, šlaitai, želdiniai, parkai.
Urbanistinė struktūra ir urbanistinė morfologija: XIX a. urbanistinio plano integravimas ir pakartotinis naudojimas, Miesto sodo gyvenamojo priemiesčio įgyvendinimas	Gatvių tinklas ir modelis: gatvės, aikštės, ašys, vaizdai, orientyrai. Sklypo rūšis, pastato rūšis, forma ir padėtis (perimetris, mišrus, individualus ir t. t.).
Architektūra: Modernistinės architektūros ir kitų istorinių laikotarpių pastatai.	Modernistinės architektūros pastatai ir kitų istorinių laikotarpių pastatai, saugomi pagal nacionalinę teisę ir įtraukti į Kultūros vertybių registrą; jų fizinė forma ir struktūra, funkcijos pagal individualiai apibrėžtus atributus.
Funkcija: Miesto teritorijų (zonų) ir pastatų.	Dabartinis ir buvęs naudojimas, veiklos ir praktika: Naujamiestis - administracinis – kultūrinis centras, Žaliakalnis – gyvenamųjų, rekreacinių ir sporto infrastruktūros rajonas. Žymių pastatų autentiška ar panaši funkcija.
Nematerialusis paveldas: Vietos atmintis, tradicijos, asociacijos, patirtis ir jausmas.	Oficialios nacionalinės šventės, tarptautiniai ir vietiniai tarptautiniai Festivaliai, programos ir kultūriniai renginiai, kurie vyksta kasmet, pavyzdžiui, Nepriklausomybės diena, Dainų šventė, Poezijos šventė, Istorijų festivalis. Namai, vadinami jų istorinių savininkų vardais, pavardėmis. Paminklai, atminimo lentos ir ekspozicijos.

Valdymo plano vizija ir tikslai

ATNAUJINAMA

Šio plano tikslas – saugoti Kauno modernizmo paveldą, kartu sudarant sąlygas darniam miesto vystymui ir geresnei gyvenimo kokybei.

Pagrindiniai tikslai:

- Įtraukti bendruomenę ir institucijas į paveldo valdymą.
- Užtikrinti paveldo objektų išsaugojimą ir tvarų vystymą.
- Derinti apsaugos ir miesto vystymosi interesus.

Nuotrauka: Martynas Plepys, 2020

KAL
NĖS

MASH
studio

Kaip bus saugomas paveldas?

ATNAUJINAMA

Paveldas saugomas nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais. Mieste veikia griežtos taisyklės, kuriomis užtikrinama svarbiausių pastatų ir teritorijų apsauga. Apsauga integruota į miesto bendrąjį planą ir kitus strateginius dokumentus.

Nuotrauka: Martynas Plepys, 2020

KALAS

MASH
studio

Kas koordinuos paveldo priežiūrą?

ATNAUJINAMA

Pagrindiniai valdymo dalyviai yra:

- Vykdomasis komitetas (priima strateginius sprendimus).
- Patariamoji taryba (ekspertų konsultacijos).
- Vietos valdytojas ir Kultūros paveldo skyrius (kasdienė priežiūra ir koordinavimas).

Dabartinė paveldo situacija

ATNAUJINAMA

Kauno centre ir Žaliakalnyje yra apie 400 paveldo objektų.

Daugumos būklė gera, tačiau kyla iššūkių dėl pastatų priežiūros kokybės, ne visada tinkamo remonto/restauravimo, energetinio efektyvumo reikalavimų.

Nuotrauka: Martynas Plepys, 2020

KAL
NAS

MASH
studio

ATNAUJINAMA

Stiprybės ir galimybės

- Unikali modernizmo architektūra.
- Tarptautinis pripažinimas (Europos paveldo ženklas, UNESCO pasaulio paveldas).
- Aktyvi kultūros bendruomenė ir renginiai.
- Patraukli vieta gyventi ir dirbti.

ATNAUJINAMA

Iššūkiai ir rizikos

- Paveldosaugos taisyklių sudėtingumas.
- Didėjančios NT kainos ir galimas gyventojų išstūmimas (gentifikacija).
- Ne visi pastatai lengvai pritaikomi šiuolaikiniams poreikiams.
- Klimato kaita (energetinio efektyvumo iššūkiai).

Veiksmų plano temos ir logika

ATNAUJINAMA

Veiksmų planas skirstomas į 5 pagrindines temas tam, kad būtų aiškiai matomi konkretūs veiksmai ir tikslai.

1. Kultūros paveldo išsaugojimas (kaip apsaugoti vertybes).
2. Pokyčių valdymas (kaip suderinti vystymąsi ir apsaugą).
3. Švietimas ir informuotumas (kaip įtraukti gyventojus ir verslą).
4. Tvarus turizmas (kaip subalansuoti turistų srautus).
5. Ekstremaliųjų situacijų ir rizikos valdymas (kaip pasiruošti neplanuotiems įvykiams).

Nuotrauka: Martynas Plepys, 2020

KAL
NĖS

MASH
studio

Pagrindiniai veiksmai

ATNAUJINAMA

- Sukurti vieningą paveldo būklės stebėsenos sistemą.
- Rengti edukacines programas gyventojams apie paveldą.
- Paruošti aiškias gaires istorinių pastatų tvarkymui ir priežiūrai.
- Įtraukti bendruomenes į planavimo sprendimų procesus.
- Gerinti viešąsias erdves, mažinti automobilių taršą.

Nuotrauka: Martynas Plepys, 2020

KAL
NAS
MASH
studio

Finansavimas ir įgyvendinimas

Priemonės finansuos valstybės ir savivaldybės biudžetai, taip pat pritraukiant ES fondus ir privatų kapitalą. Kasmet bus vertinama, kaip sekasi įgyvendinti priemonės.

Stebėsenos sistema

Bus vykdoma reguliari stebėseną, analizuojama, kaip sekasi siekti tikslų, įtraukiant bendruomenę, ekspertus ir valdžios institucijas. Kas 7 metus bus atliekama esminė plano peržiūra.

Nuotrauka: Martynas Plepys, 2020

Kokio Modernistinio Kauno norime po 50 metų?

Kontroliuojama regeneracija

Urbanistinis vystymas

Griežtas, konservatyvus paveldo saugojimas

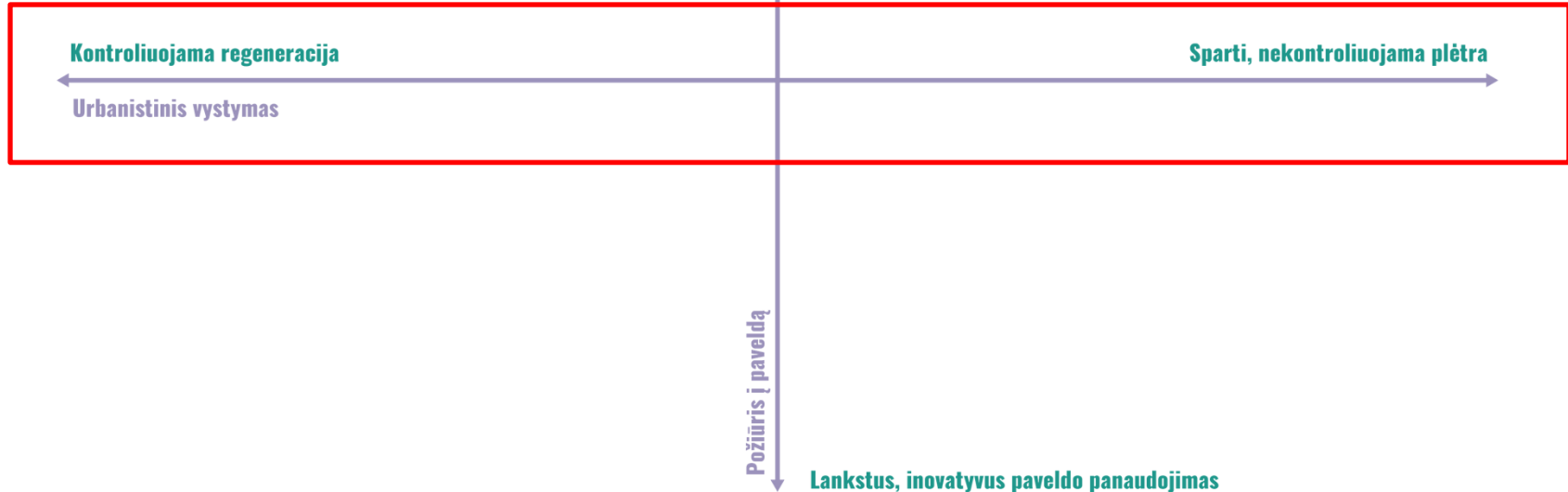
Sparti, nekontroliuojama plėtra

Lankstus, inovatyvus paveldo panaudojimas

Požiūris į paveldą

teritorijos vystymas vykdomas tikslingai, planuotai ir kompleksiškai. Daug dėmesio skiriama ilgalaikiam planavimui, kokybei, socialinei infrastruktūrai, išsaugant teritorijos identitetą ir vystant subalansuotą, harmoningą aplinką.

Griežtas, konservatyvus paveldo saugojimas

teritorija vystosi spontaniškai, fragmentiškai, be aiškos ilgalaikės vizijos, greitai reaguojant į rinkos poreikius, dominuojant privačioms investicijoms ir trumpalaikiams interesams. Kyla rizika teritorijos chaotiškam vystymuisi, infrastruktūros perkrovai ir identiteto nykimui.

Kontroliuojama regeneracija

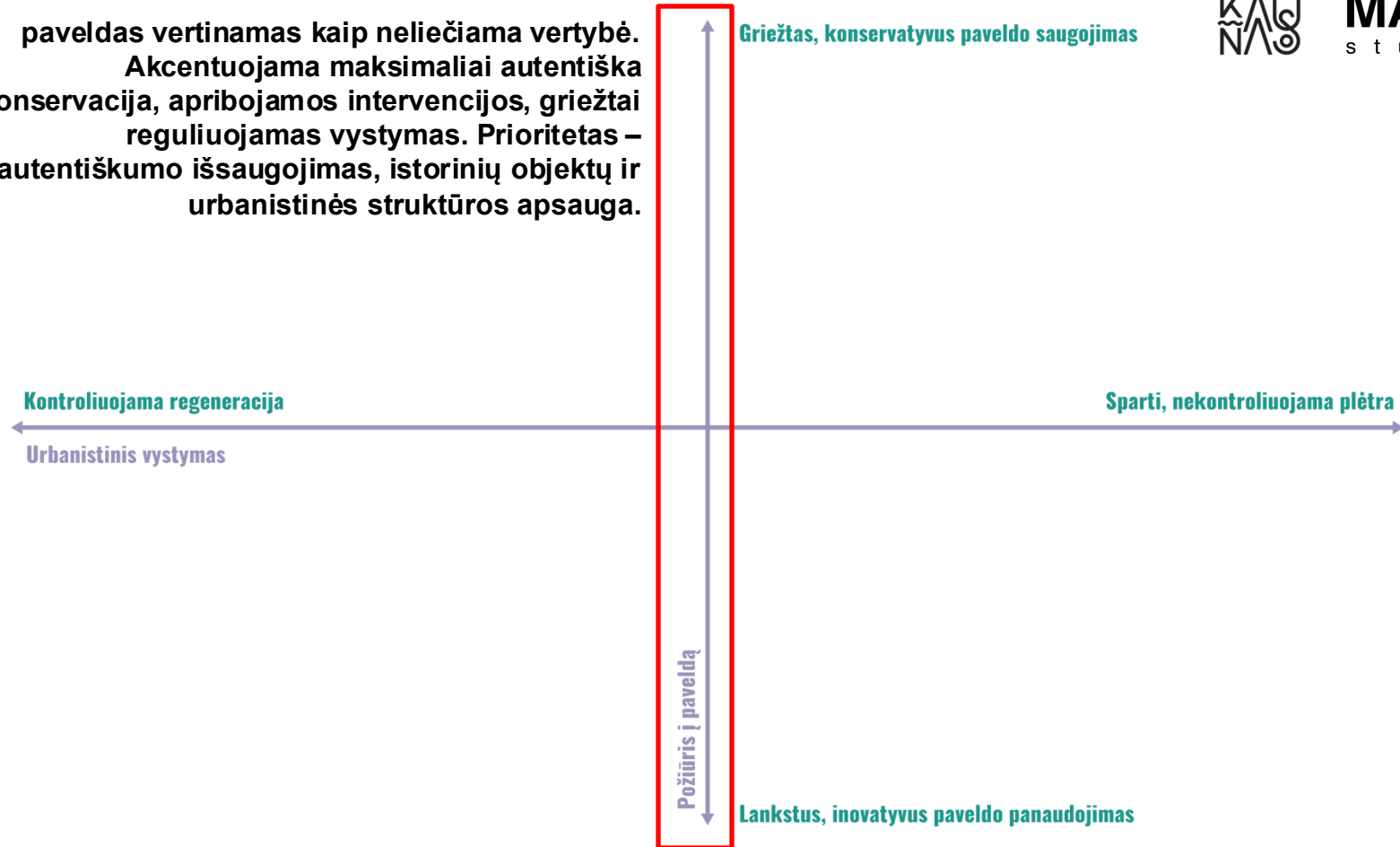
Urbanistinis vystymas

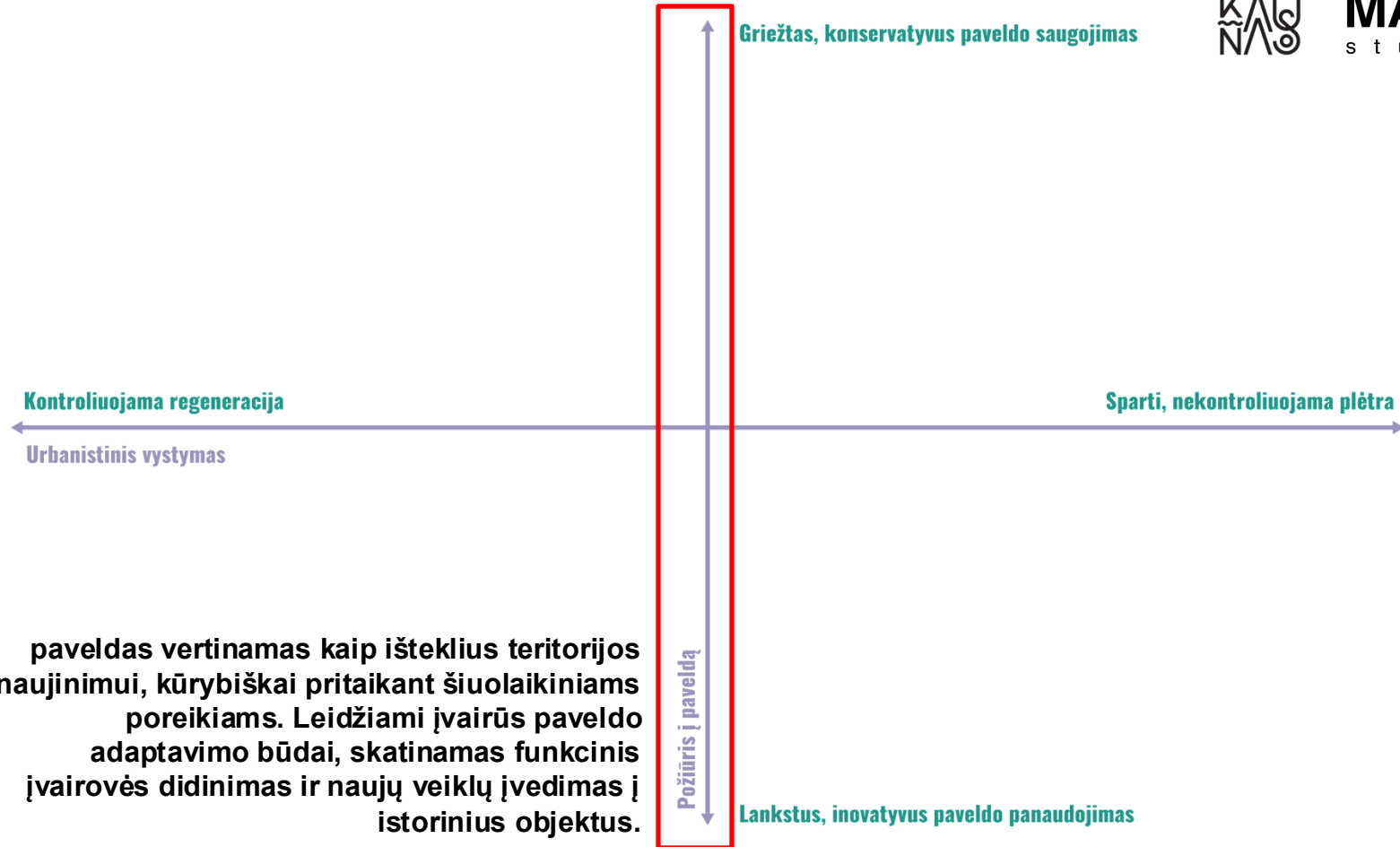
Sparti, nekontroliuojama plėtra

Požiūris į paveldą

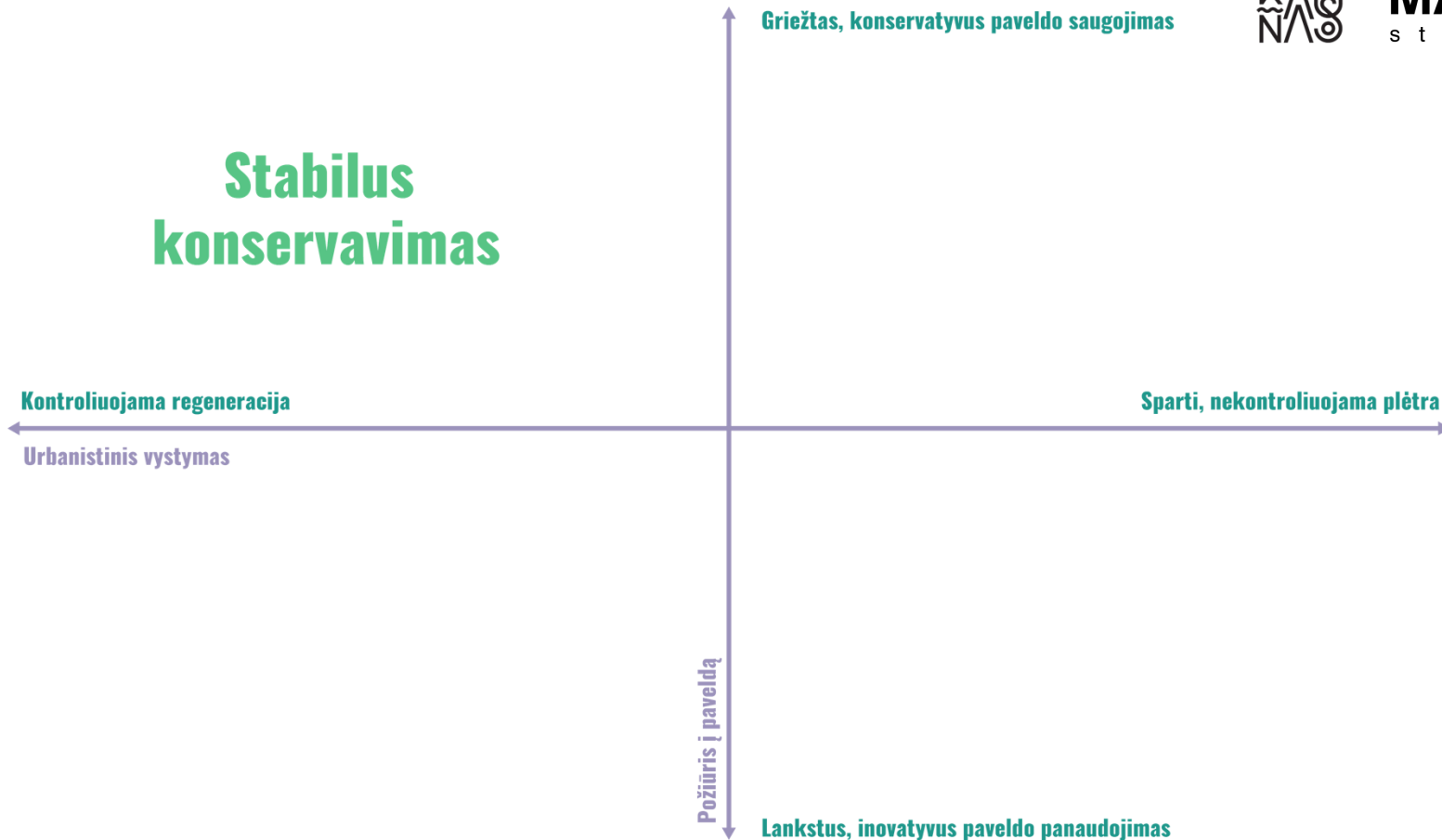
Lankstus, inovatyvus paveldo panaudojimas

paveldas vertinamas kaip neliečiama vertybė.
Akcentuojama maksimaliai autentiška konservacija, apribojamos intervencijos, griežtai reguliuojamas vystymas. Prioritetas – autentiškumo išsaugojimas, istorinių objektų ir urbanistinės struktūros apsauga.

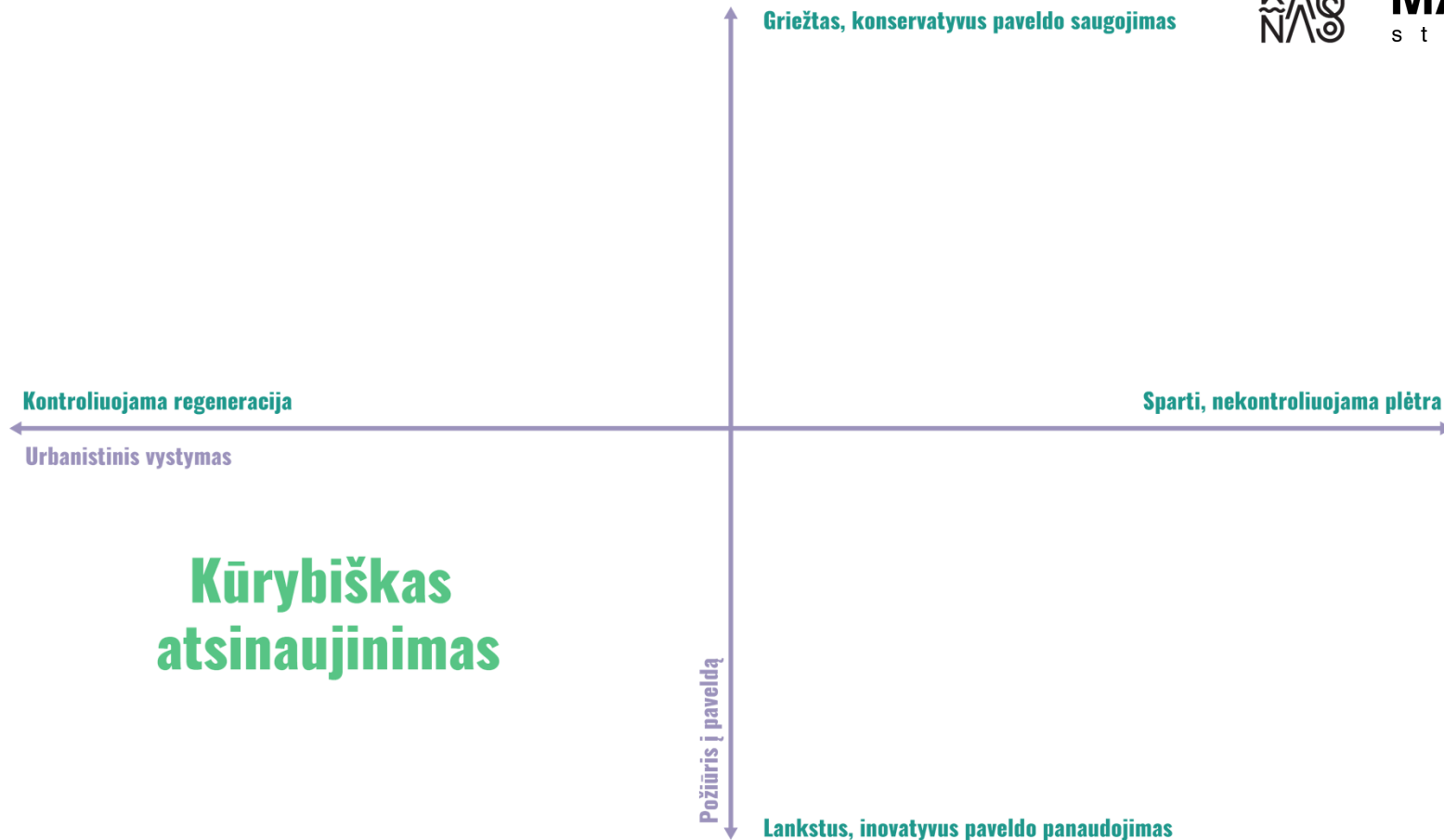

Stabilus konservavimas

Stabilus konservavimas

Kūrybiškas atnaujinimas

MASH
studio

Griežtas, konservatyvus paveldo saugojimas

Konfliktiška stagnacija

Kontroliuojama regeneracija

Urbanistinis vystymas

Sparti, nekontroliuojama plėtra

Požiūris į paveldą

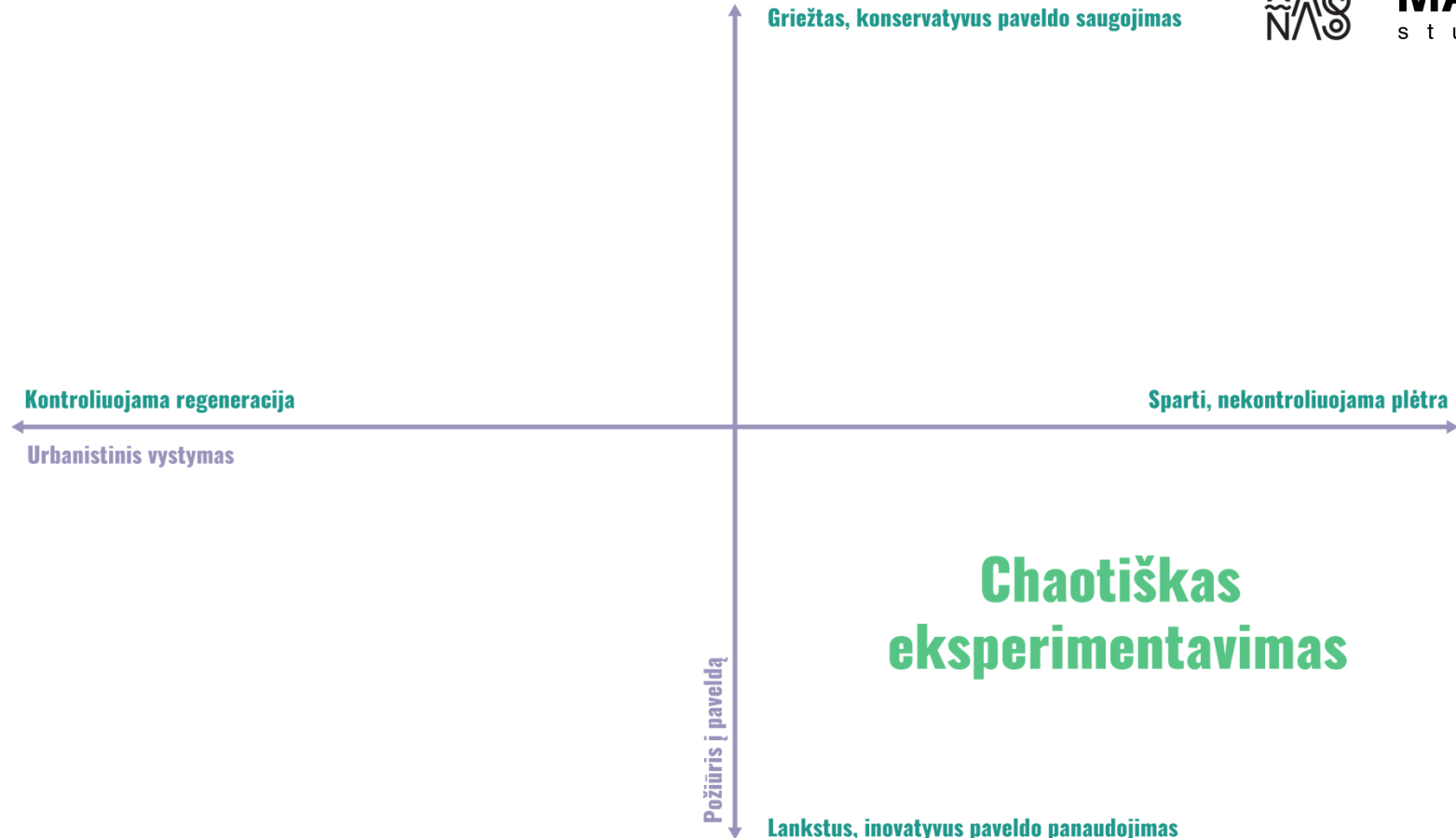
Lankstus, inovatyvus paveldo panaudojimas

Konfliktiška stagnacija

MASH
studio

Chaotišķas eksperimentavimas

„Šio Valdymo plano vizija – užtikrinti tinkamą ir teisingą pusiausvyrą tarp vertybės išsaugojimo, tvarumo ir vystymo, siekiant apsaugoti ir išlaikyti jos išskirtinę visuotinę vertę, saugant ir gerinant istorinę ir kultūrinę aplinką, vykdant tinkamą veiklą, prisidedančią prie įtraukios socialinės ir ekonominės plėtros bei gyvenimo kokybės.“

Kokio Modernistinio Kauno norime po 50 metų?

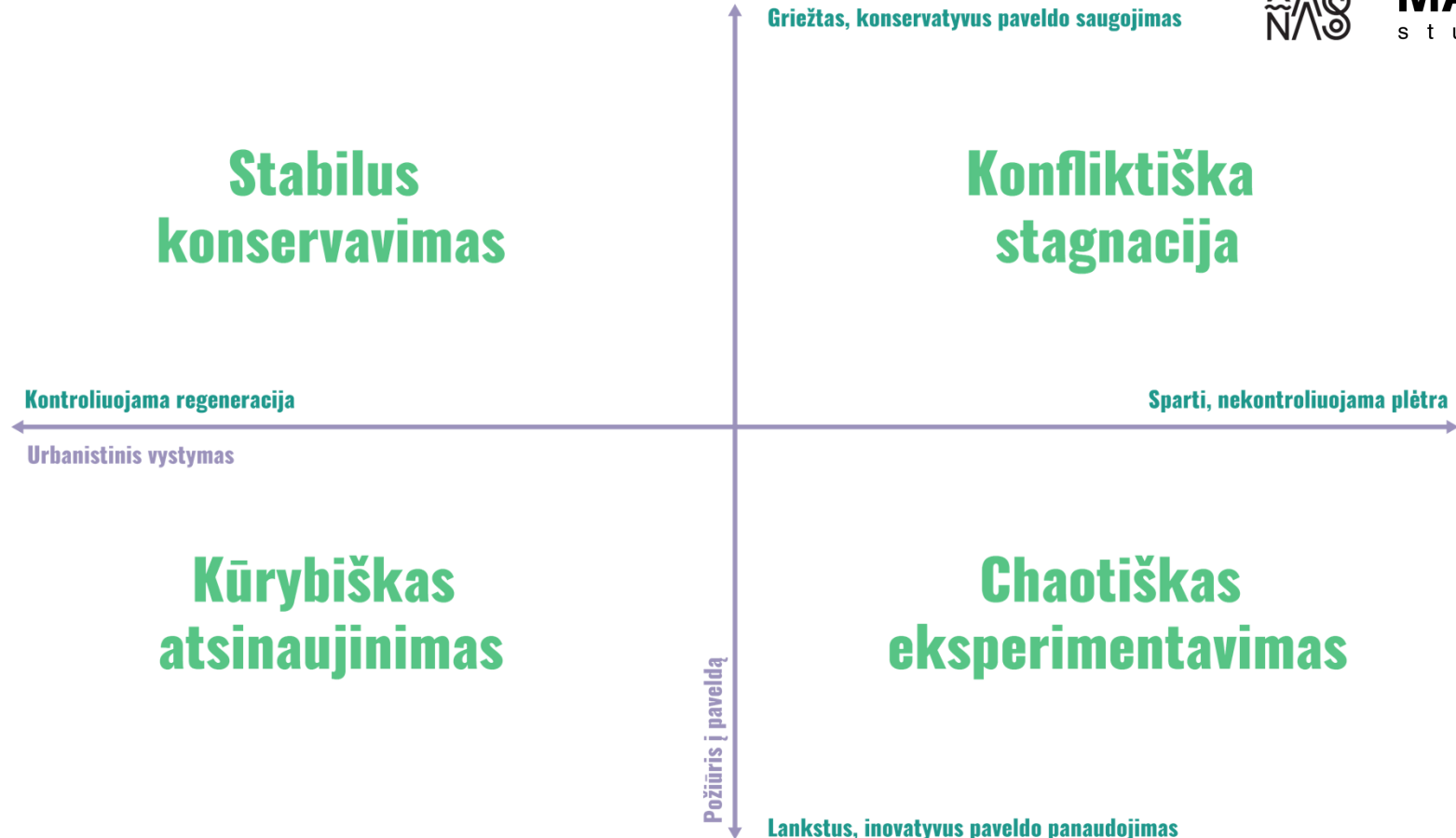
Diskusijos dalyviai:

Saulius Rimas - KMSA Kultūros paveldo sk. vedėjas

Gedeminas Barčiauskas - Kauno miesto vyr. Architektas

Sigita Bugenienė - Kultūros paveldo specialistė

Živilė Šimkutė - Urbanistė

**UNESCO PASAULIO PAVELDO VERTYBĖS
„KAUNO MODERNIZMAS: OPTIMIZMO
ARCHITEKTŪRA, 1919-1939“ VALDymo
PLANO ATNAUJINIMAS**

Procesas

Rengėjų tikslai

1. Paruošti aiškų, naudojamą, nedviprasmišką įrankį;
2. Išgirsti ir integruoti kuo daugiau balsų;
3. Paruošti veiksmų planą, kurio įgyvendinimui įsipareigotų ne tik valstybinės įstaigos bet ir nevyriausybiniis sektorius, verslai, akademinė bendruomenė ir kiti.

Nuotrauka: Martynas Plepys, Gražvydas Jovaiša

Valdymo plano atnaujinimo procesas

2025 gegužės mėn.

Įžanginis susitikimas

2025 birželio mėn.

Susitikimai su interesų grupėmis

2025 birželio-rugsėjo mėn.

- Gerosios praktikos analizė
- Esamos būklės ir SSGG atnaujinimas
- Valdymo struktūros atnaujinimas
- Veiksmų plano ir atsakingų šalių atnaujinimas

2025 rugsėjo mėn.

Viešas pristatymas ir institucinis derinimas

Veiksmų plano kūrimo matrica

	Žinios ir planavimo priemonės	Reguliavimo priemonės	Bendruomenės įtraukimo priemonės	Finansinės priemonės
Kultūros paveldo išsaugojimas				
Pokyčių valdymas				
Švietimas ir informuotumo didinimas				
Prieinamumas ir tvarus turizmas				
Ekstremaliųjų situacijų ir rizikos valdymas				

Kaip gali prisidėti interesų grupės?

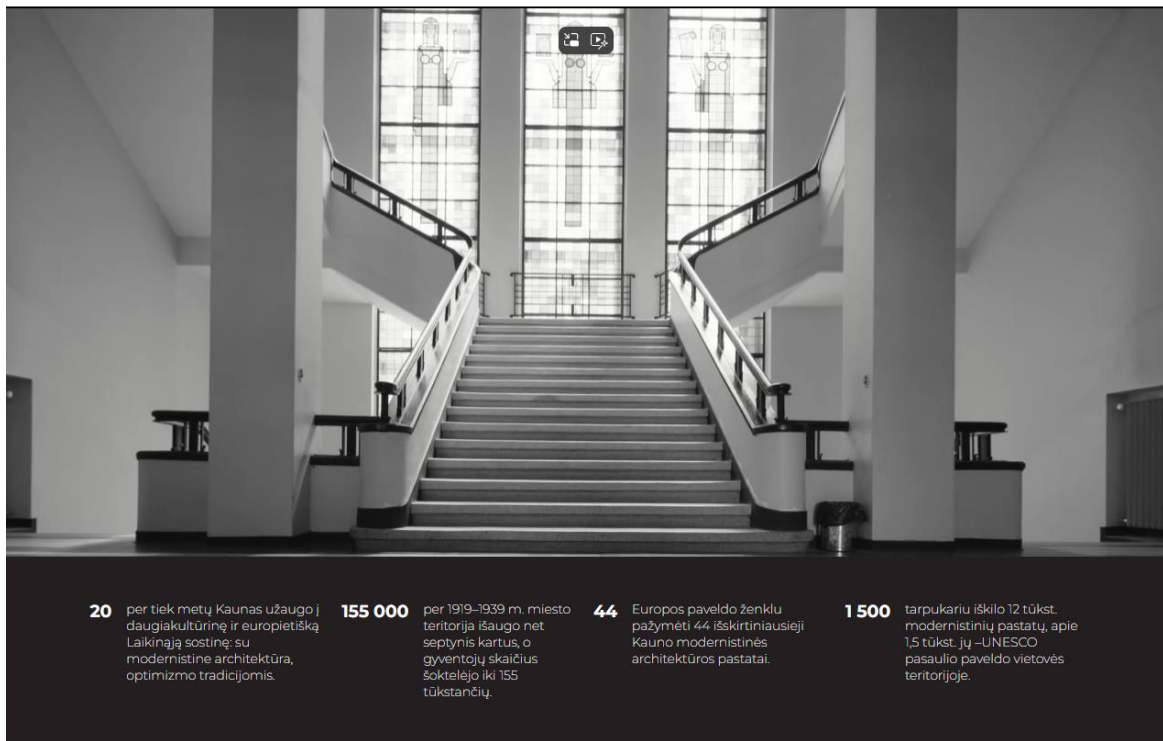
- Dalyvaujant renginiuose ir konsultacijose.
- Tvarkydami ir prižiūradami savo turtą pagal rekomendacijas.
- Siūlydami savo idėjas ir projektus.
- Aktyviai naudodamiesi viešosiomis erdvėmis ir miesto infrastruktūra.

Kur ieškoti informacijos?

<https://modernist.kaunas.lt/>

20 per tiek metų Kaunas užaugo į daugiakultūrinę ir europietiską. Laikinąją sostinę su modernistine architektūra, optimizmo tradicijomis.

155 000 per 1919–1939 m. miesto teritoriją išaugo net septynis kartus, o gyventojų skaičius šoktelėjo iki 155 tūkstančių.

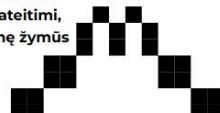
44 Europos paveldo ženklų pažymėti 44 išskirtiniausieji Kauno modernistinės architektūros pastatai.

1 500 tarpukariu išliko 12 tūkst. modernistinių pastatų, apie 1,5 tūkst. jų – UNESCO pasaulio paveldo vietovės teritorijoje.

MASH
studio

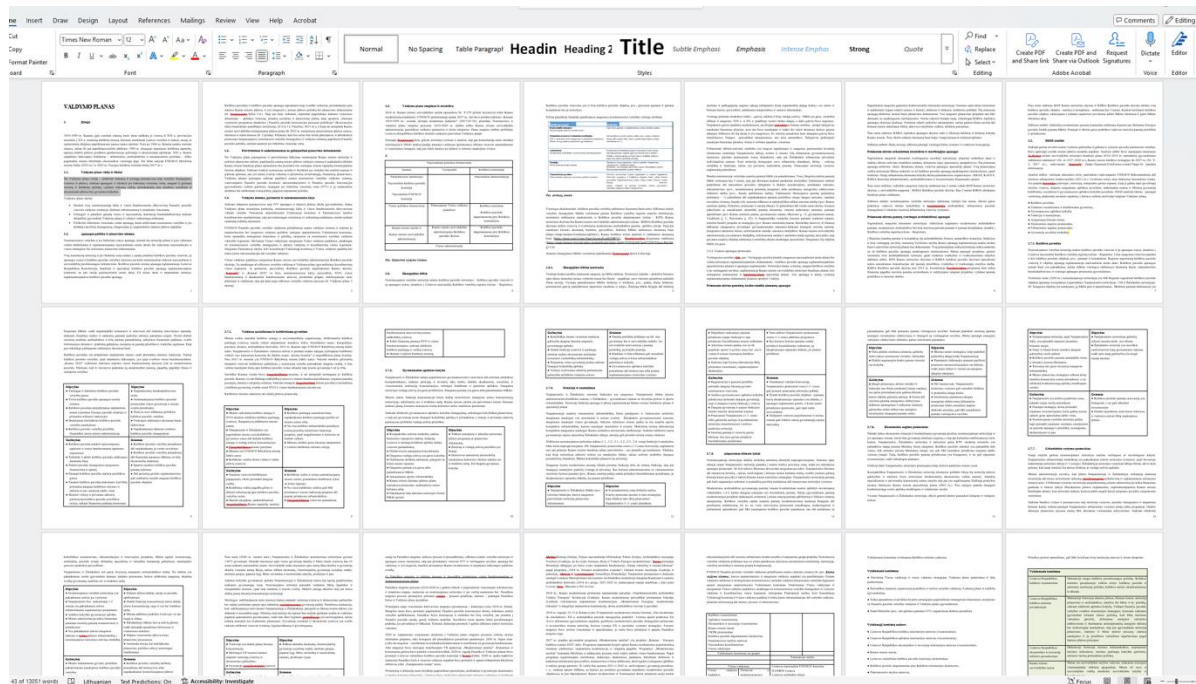
Tarp dviejų pasaulinių karų susiformavusio Kauno modernizmo negalima išsprauti į vieną „dėžutę“. Netekus istorinės sostinės Vilniaus, Kaunas tapo tautinės valstybės centru, savo augimo sparta palyginamu net su Amerikos megapoliais. Po visą miestą išsibarstę tūkstančiai pastatų, kuriuose atsispindėjo Art Deco, neoklasicizmo, tradicionalizmo, funkcionalizmo ir kitų modernistinės architektūros įtakos, sutilpo tikėjimas nepriklausoma ir šviesia ateitimi, aktyviai virė kultūrinis gyvenimas, vyko nacionalinės šventės ir renginiai, o čia gyvenę žymūs žmonės tapo neatskiriama miesto identiteto dalimi.

Plano pagrindas: su nominacija pateiktas Valdymo planas

Kviečiame:

- teikti pastabas ir siūlymus;
- nelikti anonimiškais, kad galėtume pasitikslinti;
- Pildyti jau vykdomų priemonių sąrašas. (kviečiame pildyti)

Kontaktai ir informacija

Daugiau informacijos apie Kauno modernizmo paveldą ir plano eigą rasite internete:

modernist.kaunas.lt

Valdymo plano rengėjai:

MASH
studio

email: info@mashstudio.eu

